

Justis- og beredskapsdepartementet
Namsmannen
Kopi til Politidirektoratet og Barne- og
familiedepartementet

Deres referanse: N/A
Vår referanse: 2024/159
Dato: 12.09.2024
Publikasjonsnr.: NIM-B-2024-025

BREV

Bruk av makt mot barn under tvangsfullbyrdelse

1. Innledning

Etter norsk rett kan fullbyrdelse av foreldreansvar og fast bosted skje ved at barnet hentes av namsmannen, der det er adgang til å bruke makt.¹ Bruk av makt mot barn under tvangsfullbyrdelse av avgjørelser om fast bosted og foreldreansvar er den siste tiden tematisert av NRK, og tatt opp i høringsnotatet fra Barne- og familiedepartementet om ny barnelov.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) retter denne henvendelsen til Justis- og beredskapsdepartementet og namsmannen med anbefalinger om at tvangsfullbyrdesloven og den nasjonale rutinen for tilbakelevering av barn bedre ivaretar barns rettigheter og menneskerettslige skranker for bruk av makt mot mindreårige. NIM bruker begrepene tvang eller makt på tiltak som barnet motsetter seg, eller som er så inngripende at de uansett motstand må regnes som bruk av tvang eller makt.²

Spørsmål om gjennomføringen av henting av barn kan oppstå også i andre situasjoner, for eksempel ved oppheving av et vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven. Tilbakeføring kan vise seg å være praktisk vanskeligere å gjennomføre enn det organet som avgjorde saken, la til grunn. Barnevernstjenesten må lojalt følge opp en avgjørelse om tilbakeføring, men det er forutsatt i HR-2017-630-U at barnevernstjenesten kan treffe nye tiltak hvis det er skadelig for barnet å

---

¹ Tvangsfullbyrdelse av samværsrett med barnet kan imidlertid bare skje ved fastsettelse av tvangsbot. «Når det ikke er gitt adgang til å bruke skarpere tvangsmidler, skyldes det dels at avgjørelser om samværsrett tross alt er mindre betydningsfulle enn avgjørelser om foreldreansvar, og at det ved gjennomføring av samværsrett lett kan bli snakk om fysisk avhenting flere ganger, noe som kan øke skadevirkningene for barnet», jfr. [NOU 1977:35, punkt 11.4.2](#). Forslag om å åpne for tvangsinnhenting til samvær, har blitt foreslått, men forkastet en rekke ganger, se punkt 12.7 i NOU 2020: 14.

² Se til sammenlikning definisjonen av tvang eller makt i helse- og omsorgstjenesteloven § 9-2 andre ledd.

fortsette prosessen med tilbakeføring.³ Hvordan tilsvarende saker er løst etter barnevernsloven kan ha overføringsverdi til saker etter barneloven. Vi går imidlertid ikke nærmere inn på henting etter barnevernssporet i dette brevet.

2. NIMs vurderinger og anbefalinger

Det er NIMs vurdering at regelverket om bruk av makt mot barn under tvangsfullbyrdelse ikke i tilstrekkelig grad sikrer en betryggende oppfyllelse barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon. Dette skyldes at reguleringene ikke i tilstrekkelige grad sikrer at namsmannen gjør selvstendige og konkrete vurderinger av om maktbruk ved henting av barn er forholdsmessig.

NIM anbefaler dermed at departementet vurderer følgende eller liknende endringer i regelverket:

- Barneloven eller tvangsfullbyrdelsesloven endres slik at det reguleres særskilt at namsmannen må gjøre en selvstendig vurdering av om henting av barnet med makt bør utsettes eller avbrytes fordi maktbruken vil være uforholdsmessig.
- Tvangsfullbyrdelsesloven § 5-10 presiserer at «Når tvangsfullbyrdelsen skjer overfor barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn under tvangsfullbyrdelsen.»
- Den nasjonale rutinen for tilbakelevering av barn regulerer en unntaksvis adgang til bruk av makt på en klar og presis måte, og presiserer at namsmannen løpende og selvstendig vurderer om tvangsfullbyrdelsen ved henting bør avbrytes av hensyn til barnet (se forslag til konkrete formuleringer i punkt 4.4).

3. Menneskerettslige rammer

3.1 Statens positive plikt til å treffe tiltak for å sikre oppfyllelse av rettskraftige avgjørelse om bosted for barn

Retten til en rettferdig rettergang etter Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 beskytter retten til å få fullbyrdet en rettskraftig domsavgjørelse. Begrunnelsen er at uten en slik rett, ville retten til en rettferdig rettergang bli illusorisk. EMD uttalte følgende i *Pini m.fl. mot Romania*:

The Court would further reiterate its settled case-law to the effect that Article 6 also protects the implementation of final, binding judicial decisions, which, in States that accept the rule of law, cannot remain inoperative to the detriment

---

³ Jon Sverdrup Efstad m.fl., *Barnevernssaker i domstol og nemnd*, (Oslo: Universitetsforlaget, 2023) s. 140.

of one party. Accordingly, the execution of a judicial decision cannot be prevented, invalidated or unduly delayed [...]⁴

Oppfyllelse av EMK artikkel 6 krever effektive tiltak for å sikre fullbyrdelse av rettskraftige avgjørelser, for eksempel bistand fra politiet.⁵ I saker som gjelder barn, har EMD bygget på at dersom det tar lang tid å gjennomføre en avgjørelse, vil dette kunne ha irreversible konsekvenser for forholdet mellom barnet og den av foreldrene barnet ikke bor med.⁶

Videre beskytter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 retten til respekt for privatliv og familieliv. Staten har etter EMK artikkel 8 en positiv plikt til å iverksette adekvate tiltak i situasjoner der en forelder eller barnet motsetter seg samvær o.l. med den andre forelderens.⁷ Manglende fullbyrdelse av en rett til ulike former for kontakt med barnet, kan med andre ord utgjøre en krenkelse av EMK artikkel 8. Avgjørelsene fra EMD gjelder ulike former for familieutøvelse, for eksempel adopsjon, bosted, foreldreansvar og samvær. Disse ordningene er ulikt utformet fra land til land, men EMD virker å legge samme vurderingstema til grunn: om staten har gjennomført effektive tiltak for å håndheve rettigheten. Vurderingen av plikten til å gjennomføre avgjørelsen beror på en avveining av hensynet til barnets beste, foreldrenes rett til familieliv og den generelle interessen i å beskytte rettsstaten og sikre at rettskraftige dommer fullbyrdes.⁸

EMD har avgjort flere saker om hvilke positive plikter staten har når private hinder *samvær* i tråd med rettskraftige avgjørelser. Den konkrete vurderingen av om et inngrep er forholdsmessig vil nødvendigvis avhenge av hvilken type kontakt det gjelder. Samtidig er avgjørelsene om samvær etter NIMs syn egnet til å generelt belyse statens plikt generelt til å sikre respekt for familieliv ved å tvangsfullbyrde avgjørelser i saker som berører barn. For eksempel er hensynet til hvem av foreldrene som vil sikre best samlet foreldrekontakt et sentralt hensyn ved avgjørelsen av hvor barnet skal bo fast etter norsk rett. Problemer med gjennomføring av samværsretten hos den ene forelderens kan dermed være et moment retten vektlegger i en avgjørelse om fast bosted hos den andre.

---

⁴ *Pini m.fl. mot Romania* (78028/01 og 78030/01) 22.6.2004 § 176.

⁵ *Pini m.fl. mot Romania* § 183 og 175.

⁶ *Pini m.fl. mot Romania* § 175. Tilsvarende gjelder også for EMK artikkel 8, se *I.S. mot Hellas* (19165/20) 23.5.2023 § 62; *Mitrova og Savik v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* (42534/09) 11.2.2016 § 77; *Giorgioni c. Italie* (43299/12) 15.9.2016 § 63.

⁷ Jon Fridrik Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. for praktikere*, (København: Djøf Forlag, 2023) s. 941. Se også Søvik m.fl. «Avgjørelser fra EMD i saker 2023 om vern av privat- og familieliv», *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, Vol. 2024/1, punkt 4.2.

⁸ *Kosmopoulou mot Hellas* (60457/00) 05.02.04, § 47.

Å tilrettelegge for samvær er ikke en resultatforpliktelse; hva som kreves av myndighetene må vurderes konkret. EMD uttaler at myndighetene må iverksette adekvate sanksjoner der avgjørelser om samvær og kontakt ikke etterleveres.⁹ Etter EMDs praksis må sanksjonene være passende og effektive, men behøver ikke nødvendigvis å være strafferettslige.¹⁰ For eksempel har EMD diskutert ulike tiltak på følgende måte:

- EMD understreker at det er positivt om det finnes adgang til *mekling* i nasjonal rett.¹¹
- Det kan være problematisk etter EMK artikkel 8 dersom *tvangsbøter* er så lave at det ikke reelt sett fungerer som et tvangsmiddel. I en sak mot Tyskland fra 2015 pekte EMD på at en bot på 300 euro virket å være for lav til å ha en effekt.¹²
- Det å dømme en forelder til *ubetinget fengsel* hvis vedkommende nekter å utlevere et barn til samvær o.l. anses som et ekstraordinært tiltak, som bare kan iverksettes der andre tiltak har blitt forsøkt eller undersøkt.¹³

Det er samtidig viktig å understreke at etter både EMK artikkel 6 og 8 understreker EMD at å bruke makt mot barn krever stor forsiktighet, der myndighetene må ta hensyn til barnets beste, og uansett ikke iverksette tiltak som kan være skadelige av barnet.¹⁴ NIM går nærmere inn på dette i punkt 3.2.

3.2 Grenser for bruk av makt overfor mindreårige

Barn har de samme menneskerettighetene som voksne. EMK artikkel 3 gir barn et vern mot tortur, umenneskelig eller nedverdiggende behandling, mens artikkel 8 gir en rett til vern av personlig integritet som en del av retten til respekt for privatlivet. Men fordi barn er spesielt sårbare og har særlige behov, har de også særskilte rettigheter, blant annet etter Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon.

Etter FNs barnekonvensjon artikkel 8 og 16 har barnet rett til å bevare sin identitet og familieforhold, som tilsier at staten kan og bør treffe tiltak for å ivareta familielivet mellom barn og foreldre. Artikkel 9 slår fast at barnet ikke skal skilles fra foreldrene sine unntatt når det er til barnets beste.

---

⁹ *Mitrova* § 77.

¹⁰ *Reigado Ramos c. Portugal* (73229/01) 22.11.05, § 56; *Maire v. Portugal* (48206/99) 26.06.03, § 76.

¹¹ *Cengiz Kılıç c. Turquie* (16192/06) 06.12.11, §§ 132-133.

¹² *Kuppinger mot Tyskland* (62198/11) 15.01.15, § 105.

¹³ *I.S.* § 62; *Mitrova* §§ 82-91.

¹⁴ *Giorgioni* § 64; *Maire* § 76.

NIM har tidligere skrevet brev om regulering av politiets maktbruk overfor mindreårige, hvor vi vurderer de menneskerettslige rammene for slik maktbruk.¹⁵ I den forbindelse har vi særlig pekt på FNs barnekonvensjon artikkel 19, som pålegger statene å iverksette «alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold». I en generell kommentar om bl.a. denne bestemmelsen uttaler barnekomiteen følgende:

Komiteen anerkjenner at det kan oppstå eksepsjonelle situasjoner der lærere, ansatte på institusjoner eller de som arbeider med barn i konflikt med loven, kan stå overfor *farlig atferd* som gjør det nødvendig å bruke *en rimelig grad av tvang* for å få situasjonen under kontroll. Her er det en tydelig forskjell mellom å bruke makt for å beskytte et barn eller andre, og å bruke makt som straff. Prinsippet om å begrense maktbruken til det nødvendige minimum, både i omfang og varighet, skal alltid gjelde. Videre er det behov for grundig veiledning og opplæring for å redusere behovet for tvang, sikre at metodene er trygge og proporsjonale, og for å unngå at noen utsettes for bevisst påført smerte som en form for kontroll.¹⁶

Denne uttalelsen omhandler bruk av fysisk makt i situasjoner der farlig atferd kan eskalere, med mål om å beskytte barnet eller andre. NIM redegjorde for barnekonvensjonens innhold ved politiets maktbruk overfor barn i slike situasjoner i det nevnte brevet. Oppsummert gjelder følgende kriterier for bruk av tvang overfor barn i slike situasjoner:

- Tvang kan bare brukes når det er strengt nødvendig, når alle andre virkemidler er forsøkt uten å lykkes, og når formålet med tvangsbruken er å forhindre umiddelbar skade på barnet eller andre.
- Det stilles strenge krav til forholdsmessighet ved bruk av makt overfor barn, noe som påvirker hvilke tvangsmidler som kan benyttes og i hvilke situasjoner.
- Prinsippet om å bruke det nødvendige minimum av makt, og kun i den korteste nødvendige tidsperioden, skal alltid følges. Adgangen til tvangsbruk vil bero på behovet for tvang, barnets alder, helsesituasjon og barnets sårbarhet.

---

¹⁵ NIM, *Innspill – behov for utredning av mer presis regulering av politiets maktbruk overfor mindreårige*, 4.3.2021, tilgjengelig her: <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2021/03/Innspill-%E2%80%93-behov-for-utredning-av-mer-presis-regulering-av-politiets-maktbruk-overfor-mindrea%CC%8Arige.pdf>.

¹⁶ FNs barnekomité, *Generell kommentar nr. 8 om barnets rett til beskyttelse mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff* (bl.a. artikkel 19, artikkel 28 nr. 2 og artikkel 37), CRC/C/GC/8 (2007) avsnitt 15.

Disse retningslinjene gjelder imidlertid situasjoner *hvor målet er å forhindre umiddelbar skade*. De dekker ikke situasjoner hvor formålet er å opprettholde familieliv mellom foreldre og barn, eller å tvangsfullbyrde rettskraftige dommer etter planlegging. NIM er ikke kjent med at FNs barnekomité har gitt uttalelser om bruk av makt i slike sammenhenger.

I spørsmål om tvangshenting har myndighetene mye lenger tid til å vurdere alternative tiltak og forberede barna på gjennomføringen, og eventuelt oppfordre den andre forelderen til å aktivt medvirke. Dette taler for at bruk av fysisk makt ved tvangshenting svært sjelden er nødvendig.

Når formålet med maktbruken er å opprettholde familielivet mellom barn og foreldre, eller å fullbyrde rettslige avgjørelser, mener NIM at vurderingen av om makt kan benyttes må baseres på hva som er til barnets beste. Prinsippet om å begrense maktbruken til det nødvendige minimum må gjelde også gjelde her. Dette fordrer en vurdering av det helhetlige rettighetsvernet barn har, der virkninger av tiltak må vurderes på både kort og lang sikt.¹⁷

Adgangen til tvangsbruk vil bero på behovet for tvang, barnets alder, helsesituasjon og barnets sårbarhet. NIM antar at det skal enda mer til for at slike inngrep vil være forholdsmessige når formålet er å opprettholde familielivet med foreldre og barn, enn når formålet med tvangsbruken er å forhindre umiddelbar skade på barnet eller andre.

Når det gjelder EMK artikkel 8, har adgang til bruk av tvangsmidler i denne sammenhengen har vært berørt i EMDs praksis. EMD virker generelt å være varsomme med å pålegge en plikt til å gjennomføre henting av barn med makt. EMD har for eksempel beskrevet dette som «a very delicate matter», og at «any obligation to apply coercion in this area must be limited».¹⁸ Samtidig har ikke EMD utelukket at slike tiltak kan benyttes i unntakstilfeller:

The Court acknowledges that these difficulties are, as submitted by the Government, essentially due to the mother's behaviour. It stresses however that the appropriate authorities should then have imposed adequate sanctions in respect of the mother's lack of cooperation. *Although coercive measures against children are not desirable in this sensitive area, the use of*

---

¹⁷ FNs barnekomité har uttalt at for å realisere barnets beste fullt ut, må man ha en helhetlig tilnærming til blant annet den universelle, udelelige, avhengige og sammenbundne naturen til barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon, og korte, middels og langsiktige virkninger av tiltak knyttet til utvikling av barnet over tid, se FNs barnekomité, *Generell kommentar nr. 14 (2013) om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14 (2013), avsnitt 16.

¹⁸ *Pini m.fl. mot Romania* § 187; *N.TS m.fl. mot Georgia (71776/12)* 2.2.2016 § 71.

sanctions must not be ruled out in the event of manifestly unlawful behaviour by the parent with whom the children live.¹⁹

Men foreldre har ikke rett etter EMK artikkel 8 til å få gjennomført tiltak som kan skade barnet:

In particular, the parent cannot be entitled under Article 8 of the Convention to have such measures taken as *would harm the child's health and development*.²⁰

En beslutning om tvangshenting kan også utgjøre et brudd på barns rett til privat- og familieliv etter EMK artikkel 8. EMD vurderte dette i saken *N.TS m.fl. mot Georgia*, der barna ble besluttet tilbakeført til far til tross for deres sterke motvilje. I vurderingen av barnets beste la EMD særlig vekt på psykolograpporter som pekte på faren for psykiske skadevirkninger hos barna ved tvungen retur. Barna var heller ikke tilstrekkelig hørt i prosessen, og EMD uttalte følgende:

This was exacerbated by inadequate and one-sided consideration of the boys' best interests, in which their emotional state of mind was simply ignored. This leads the Court to conclude that there was a violation of the boys' right to respect for their family and private life, as guaranteed by Article 8 of the Convention.²¹

Selv om det ikke er omfattende praksis fra EMD på dette området, tyder den praksisen som finnes på at på at tvangstiltak ikke er utelukket, men må brukes med stor forsiktighet og ikke på måter som kan skade barnets helse og utvikling.

Etter NIMs syn kan det finnes ekstraordinære unntakstilfeller der mildere maktbruk mot barn etter omstendighetene vil kunne tillates også for å sikre at familielivet mellom barn og foreldre opprettholdes, og at rettskraftige avgjørelser om hva som er til det beste for barnet tvangsfullbyrdes. Samtidig må det være siste utvei, og det skal etter vårt syn mer til for at dette kan tillates enn der det er en umiddelbar fare for en fysisk skade på barn eller andre. Maktbruk som skader barn, kan ikke iverksettes.

3.3 Oppsummering

Etter EMK artikkel 6 og 8 har staten plikt til å fullbyrde rettskraftige avgjørelser som bestemmer om det skal være samvær o.l. mellom barn og foreldre. Dette kan gjøres

---

¹⁹ *Marie* § 76; *Mitrova* § 77; *Reigado Ramos* § 53.

²⁰ *Elsholz mot Tyskland* (25735/94) [GC] 13.7.2000, §§ 49-50.

²¹ *N.TS m.fl. mot Georgia* § 84.

på flere måter, f.eks. gjennom tvungen mekling, tvangsbøter, fengsling av foreldre eller tvangshenting av barn.

Tvangshenting av barn står i et spenningsforhold til barns rettigheter. Etter FNs barnekonvensjon og EMK gjelder det generelt en svært høy terskel for tvang og maktbruk ovenfor barn, fordi de er særlig sårbare, og kan ta alvorlig skade av det. Foreldre har ingen rett etter EMK til å få gjennomført tiltak som skader barnets helse og utvikling.

For å finne en god balanse mellom disse ulike rettighetene, mener NIM at skranker for adgangen til bruk av fysisk makt overfor barn må være presist og klart regulert, og ledsages av rettssikkerhetsgarantier. Det skal være forutsigbart for den enkelte når myndighetene kan gripe inn med tvang og inngrep i den enkeltes personlige frihet, og regelverket må derfor være tilstrekkelig klart. Det er nødvendig for å forebygge ulovlig, unødvendig og uforholdsmessig maktbruk. Samtidig er det også viktig for å sikre adgang til bruk av makt der det er nødvendig for å beskytte barnet selv eller andre personer mot skade. Videre er det nødvendig at regelverket legger til rette for effektiv forbygning av fysisk inngripen overfor barn.²²

4. Bruk av makt overfor barn under tvangsfullbyrdelse av foreldreansvar og hvor barnet skal bo fast

4.1 Innledning

Barne- og familiedepartementet har nylig uttalt at det er «en rekke hensyn som må ivaretas når det gjelder vurderinger av tiltak for å forebygge og motvirke samværshindring, og det er en rekke dilemmaer.»²³ På den ene siden er det viktig i en rettsstat at domstolens avgjørelser om bosted og foreldreansvar, basert på hva som er til barnets beste, etterlevs. På den andre siden kan sårbare barn ta skade av bruk av makt ved tvangsfullbyrdelse av avgjørelser. Bestemmelsene som regulerer dette, har for øye å finne en god balanse mellom disse dilemmaene.

Foreldre med felles barn under 16 år må møte til **mekling** før det reises sak om foreldreansvar eller hvor barnet skal bo fast, jfr. barneloven § 51. Blir foreldrene enige, og begge foreldrene ber om det, kan statsforvalteren fastsette at en skriftlig avtale om foreldreansvar og fast bosted skal kunne tvangsfullbyrdes etter barneloven § 65.

---

²² Se også NIMs høringssvar - forslag til regler om avverging av skade og bruk av fysisk inngripen i ny opplæringslov og privatskoleloven, 5.10.2023, her: <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2023/10/Horingsvar-fra-NIM-forslag-til-regler-om-avverging-av-skade-og-bruk-av-fysisk-inngripen-i-ny-opplaeringslov-og-privatskoleloven.pdf>

²³ Barne- og familiedepartementet, *Høringsnotat: Forslag til endringer i barneloven mv. – Likestilt foreldreskap og felles omsorg for barn etter samlivsbrudd*, s. 50-51, 58-53. Sendt på høring 18. juni 2024.

Dersom foreldrene ikke blir enige, kan hver av dem **reise sak for retten om foreldreansvar og fast bosted**. Rettens avgjørelse kan **tvangsfullbyrdes**, både gjennom **tvangsbót** og ved **henting**, jfr. barneloven § 65 første ledd og tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Også foreldrenes avgjørelse om foreldreansvar, bosted og samvær kan tvangsfullbyrdes etter at statsforvalteren har gitt vedtak om tvangskraft for avtalen, jf. barneloven §§ 55 jf. 65.

I tillegg til sivilrettslige midler, gir straffeloven § 261 hjemmel for **straff mot omsorgsunndragelse** for den «som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en mindreårig eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den mindreårige boende fast hos seg», jf. første ledd første punktum første alternativ. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 2 år. Ved grov omsorgsunndragelse er strafferammen fengsel inntil 6 år, jf. andre ledd første punktum. Departementet fremholdt i proposisjonen at straff «må antas å ha en sterkere preventiv effekt enn tiltak etter tvangsfullbyrdelsesloven.»²⁴ Ut fra lovproposisjon og stortingskomiteens innstilling omfatter straffebudet sabotering av samværsrett og men neppe sabotering av *delt bosted*.²⁵ Videre fremholdt departementet i proposisjonen at straff av straff kan være uhensiktsmessig i en konkret sak og at sivilrettslige sanksjoner normalt bør være å foretrekke.²⁶ Departementet mente også at barnets beste burde «stå sentralt i vurderingen av hva slags straff som eventuelt skal utmåles.»²⁷

Samlet sett har myndighetene dermed en del virkemidler som muliggjør at de oppfyller sine positive plikter etter EMK til å motvirke at private hindrer gjennomføringen av avtaler eller rettskraftige avgjørelser etter barneloven.

Fokuset i det følgende, er reguleringen av bruk av *makt overfor barn ved henting under tvangsfullbyrdelse av foreldreansvar og hvor barnet skal bo fast*.

4.2 Tvangsfullbyrdelse ved henting etter barneloven § 65

Adgangen til tvangsfullbyrdelse av avgjørelser om hvor barnet skal bo fast og hvem som skal ha foreldreansvar, følger av barneloven § 65. Formålet bak dette er todelt: For det første kan man fremtvinge at den gjenstridige part retter seg etter avgjørelsen. For det andre virker adgang til tvangsfullbyrdelse som «ris bak speilet»,

---

²⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 141 første spalte.

²⁵ Se Ot. prp. nr. 22 (2008–2009) s. 141–142 og Innst. O. nr. 73 (2008–2009) s. 26–27. Se Magnus Matningsdal, *Straffeloven 2005. Lovkommentar* note 2.1 til Straffeloven § 261 på Juridika.

²⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 422.

²⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) s. 422.

som kan få den gjenstridige til å føye seg før det kommer så langt som til bruk av tvangsmidler.²⁸

Avgjørelse eller avtale med tvangskraft om foreldreansvar og hvor barnet skal bo fast, kan tvangsfullbyrdes både ved henting eller tvangsbót, jfr. barneloven § 65 andre ledd.

Det finnes et unntak fra dette. Tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 tredje ledd, jf. § 13-8 fjerde ledd, fastsetter at tvangsbót ikke kan kreves dersom saksøkte «sannsynliggjør at det er umulig å oppfylle kravet». Terskelen for å fastslå umulighet ved tvangsfullbyrdelse i barnesaker er drøftet i en rekke saker, og kriteriet om umulighet ble inntatt i barneloven i 2014, og senere presisert gjennom en lovendring i 2018.²⁹ Barneloven § 65 tredje og fjerde ledd lyder nå:

Det skal ikkje fastsetjast tvangsbót dersom oppfyljing av samværsretten er *umogleg*, til dømes der det er *risiko* for at barnet blir utsett for vald eller på anna vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Det same gjeld ved tvangsfullføring av foreldreansvar og kvar barnet skal bu fast.

Barnet skal få høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. *Tvangsfullføring skal ikkje skje mot barnet sin vilje*, med mindre retten kjem til at det er *naudsynt av omsyn til barnet*. [...] (vår utheving)

Retten avgjør i første rekke om dette unntaket skal anvendes, basert på en vurdering av risikoen for at barnet kan bli skadelidende ut fra den informasjonen som foreligger under domstolsprøvingen. Vurderingen av om tvangsfullbyrdelse vil være «umulig» er en skranke som bidrar til å kunne beskytte barnets rettigheter.³⁰ Barnets rett til å bli hørt og vurderingen av barnets beste sikrer også at avgjørelsen om tvangsfullbyrdelse tar hensyn til barnets rettigheter, selv om det er anledning til å gjennomføre tvangsfullbyrdelsen mot barnets vilje dersom det er nødvendig av hensyn til barnet. Departementet har understreket i forarbeidene at reguleringen «ikke [er] ment å være uttømmende, og meningsinnholdet vil derfor kunne endre seg i tråd med rettsutviklingen».³¹ Dette åpner for en konkret vurdering og en dynamisk utvikling av forståelsen av når tilbakeføring ved makt er umulig allerede i dag. NIM mener dermed at det er en fleksibilitet for å praktisere umulighetskriteriet i samsvar

---

²⁸ NOU 1977: 35 s. 83.

²⁹ Prop. 85 L (2012–2013) kapittel 9.7; Prop. 161 L (2015–2016) kapittel 8.8.

³⁰ Det er omfattende rettspraksis om umulighetskriteriet, se blant annet Inge Lorange Backer, *Barneloven. Kommentartutgave*, 2. utg., Universitetsforlaget, 2008 s. 605 flg.

³¹ Prop. 161 L (2015–2016) s. 75.

med barns rettigheter, og vi kommer tilbake til dette i punkt 4.4.2 om de nasjonale retningslinjene for tilbakelevering av barn.

Barne- og familiedepartementet har opplyst om at de tar sikte på å legge frem et samlet forslag om en ny barnelov våren 2025, basert på lovutkastet som fremsatt i NOU 2020: 14 om ny barnelov. I § 13-3 tredje ledd i utkastet foreslås det å videreføre § 65 tredje ledd, med noen justeringer i ordlyden, slik at reguleringen blir slik:

Ein avtale eller ei avgjerd skal ikkje tvangsfullførast dersom det er umogleg, til dømes når det er fare for at barnet kan bli utsett for vald eller noko anna som det kan ta fysisk eller psykisk skade av, eller når barnet set seg imot tvangsfullføring og har sterke grunnar til å gjere det.³²

Disse reguleringene er utformet med tanke på rettens vurdering av tvangsfullbyrdelse. Samtidig er denne reguleringen også førende for når namsmannen skal avbryte selve tvangsfullbyrdelsen fordi den i seg selv kan være skadelig for barnet. Det kan stilles spørsmålsteget ved krav til selve gjennomføringen av tvangsfullbyrdelsen ved henting av barn også burde lovreguleres.

Som nevnt i punkt 3.2, setter menneskerettighetene skranker for adgangen til å bruke makt overfor barn, ved at det gjelder et kvalifisert forholdsmessighetskrav. Ordlyden «umulig» fanger ikke opp dette på en god måte, fordi det gir ikke anvisning på det som er – eller må være – det reelle vurderingstemaet, nemlig om maktbruken overfor barnet er forholdsmessig. Rent språklig vil det at en eller flere voksne henter et barn med makt sjelden vise seg å være umulig. Eksemplene ordlyden selv nevner for når tvangsfullbyrdelse kan være umulig, tar heller ikke det menneskerettslige utgangspunktet, nemlig at makt og tvang bare kan benyttes som aller siste utvei, og når det er til barnets beste. Dette kan føre til at barneloven ikke praktiseres i tråd med barns rettigheter.

Dessuten vil vurderinger fra ulike aktører og for ulike tvangsmidler være forskjellig. For det første er informasjonen som foreligger for retten og for namsmannen av forskjellig art – retten vil måtte gjøre en bredere fremtidsvurdering av skader for barnet ved å flytte til bostedsforelder på sikt basert på et bredt beslutningsgrunnlag, mens namsmannen vurderer skade for barnet ved å bruke makt i den konkrete situasjonen, der barnets vilje er helt tydelig tilstede. For det andre er tilbakelevering ved tvang vesentlig annerledes enn ved tvangsbot, og vurderingen av umulighet eller forholdsmessighet vil derfor måtte bli en annen.

---

³² NOU 2020: 14 s. 402.

NIM anbefaler på denne bakgrunn at departementet vurderer om barneloven eller tvangfullbyrdelsesloven bør endres slik at det reguleres særskilt at namsmannen må gjøre en selvstendig vurdering av om henting av barnet med makt bør avbrytes fordi maktbruken vil være uforholdsmessig. For å ivareta menneskerettslige krav, er det sentrale at namsmannen selvstendig må vurdere om det er forholdsmessig å hente et barn ved tvang, basert på informasjonen som kommer frem under selve henting, og som ikke nødvendigvis var tilgjengelig for retten da avgjørelsen om tvangfullbyrdelse ble tatt.

4.3 Relevante reguleringer etter tvangfullbyrdelsesloven

4.3.1 Bruk av makt etter § 5-10

Tvangfullbyrdelsesloven § 5-10 lyder:

Dersom tvangfullbyrdelse møter motstand, eller en person som er varslet om en tvangsforretning unnlater å være til stede for å åpne, kan namsmannen *bruke nødvendig makt*. Namsmannen kan om nødvendig kreve bistand fra politiet.

Under tvangfullbyrdelsen skal det vises den *hensynsfullhet og varsomhet som forholdene tillater*. Det skal tas hensyn til saksøktes interesser og ønsker i den utstrekning forholdene tillater det. *Fullbyrdelse skal ikke foretas i større omfang enn nødvendig*. En sak om tvangsdekning skal heves dersom fortsatt gjennomføring vil medføre kostnader som vil overstige det som vil komme inn ved dekningen. [...] (vår utheving)

Denne ordlyden er såpass vid at den kan sies å fange opp behovet for å ta hensyn til barnets beste og barns særlige sårbarhet ved vurderingen av om det skal brukes makt. Samtidig har det en pedagogisk funksjon å understreke at tvangfullbyrdelsen skal ta hensyn til barnets beste i lovteksten, som kan skape bevissthet rundt menneskerettslige krav. På denne bakgrunn foreslår NIM et nytt ledd i tvangfullbyrdelsesloven § 5-10, inspirert av lovendringen i politiloven § 6:

Når tvangfullbyrdelsen skjer overfor barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn under tvangfullbyrdelsen.³³

Den nærmere konkretiseringen av dette antar NIM er best regulert gjennom retningslinjer.

4.3.2 Utsettelse etter § 5-11

Det følger av tvangfullbyrdelsesloven § 5-11 at namsmannen i noen tilfeller har adgang til å utsette tvangssfullbyrdelse etter begjæring fra saksøkte. Så langt vi

---

³³ Prop. 45 L (2023–2024) kapittel 3.

forstår, dekkes ikke begjæring fra den forelderen som eventuelt motsetter seg henting eller hensynet til barnets situasjon, direkte av lovbestemmelsen.

Bestemmelsen passer generelt sett dårlig for vurderingen av å utsette tvangfullbyrde en avgjørelse om fast bosted ved henting av barnet. Etter NIMs syn bør det derfor vurderes om det er behov for en hjemmel som tydelig gir namsmannen adgang til å utsette denne tvangfullbyrdelsen etter en ny forberedelse dersom de vurderer det til å være til barnets beste, men er usikre på om terskelen for å avbryte tvangfullbyrdelsen etter barneloven («umulig») er oppfylt.

Tvangfullbyrdesloven § 5-11 kan kanskje være en hensiktsmessig plassering av en bestemmelse om det. Typiske situasjon som bør dekkes er det namsmannen ut fra forholdene på stedet sammenholdt med rettens kjennelse er i tvil om vilkårene i barneloven for tvangshenting er oppfylt, selv om det er usikkert. Bestemmelsen bør angi en lav terskel for en ny vurdering såfremt det ikke er holdepunkter for at utsettelse vil utgjøre en risiko for skade på barnet.

Dersom en slik endring gjennomføres, bør den nærmere presiseringen av når tvangfullbyrdelse skal utsettes presiseres nærmere i retningslinjer.

4.4 Nasjonal rutine for tilbakelevering av barn

4.4.1 Bruk av makt

Etter tvangfullbyrdesloven § 5-10 kan politiet bruke makt overfor barn på samme måte som overfor voksne.

Politoloven § 6 gir alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres. Femte ledd bestemmer at «Når tjenestehandlingen berører eller skjer overfor eller i nærvær av barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn». Politiet vedtok *De nasjonale retningslinjene for politiets møter med barn* i 2022 for å sikre at politiet ivaretar menneskerettslige krav og barnets beste i sin tjeneste. Politiloven § 6 femte ledd og disse retningslinjene er generiske, og gjelder for alle politiets virksomhetsområder, slik at de også vil gjelde i situasjoner der politiet bistår under tvangfullbyrdelsen. Retningslinjene presiserer at «for politiets operative praksisgjelder det særlig å forebygge unødig maktbruk», og punkt 9 gir retningslinjer for politiets maktbruk mot barn.³⁴ For å ivareta menneskerettighetene, er det viktig at disse retningslinjene er godt kjent og gjennomføres i praksis. Vi går ikke nærmere inn på dette i denne sammenheng.

---

³⁴ Politiet, *Nasjonal retningslinje: Politiets møter med barn*, 29.11.2022, tilgjengelig her: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter-strategier-og-horinger/nasjonal-retningslinje-for-politiets-moter-med-barn.pdf> s. 3 og s. 12.

Politiet har i tillegg en *nasjonal rutine for tilbakelevering av barn*, som er særlig tilpasset vurderingene som må gjøres ved tvangsfullbyrdelse.³⁵ Punkt 4.2.1 beskriver rutiner for bruk av makt overfor barn. Blant annet presiseres det at

Det er samtidig viktig å huske på at tvangsfullbyrdelsen skal foregå så hensynsfullt og varsomt som forholdene tillater, jf. tvfbl. § 5-10. *Makt skal derfor først benyttes når det er behov for det*. Det bør avklares på forhånd hvordan man går frem dersom barnet motsetter seg tilbakeleveringen. Det er viktig å bruke god tid og la barneverntjenesten/barnefaglig medhjelper forsøke å trygge barnet. Bruk av fysisk makt mot barnet bør være siste utvei. (vår utheving)

NIM mener at skranker for adgangen til bruk av fysisk makt overfor barn ved tvangsfullbyrdelse bør reguleres klarere enn at det kan brukes «når det er behov for det», som en «siste utvei». Utgangspunktet bør være det menneskerettslige vernet barn har mot av makt overfor mindreårige etter bl.a. FNs barnekonvensjon. Det skal mindre til for at maktbruk mot barn er ulovlig, enn når maktbruken retter seg mot voksne.

NIM mener at det i denne sammenheng bør sees hen til hvordan de *De nasjonale retningslinjene for politiets møte med barn* fra 2022 regulerer dette. Her heter det blant annet at:

Det gjelder derimot et kvalifisert forholdsmessighetskrav ved bruk av makt mot barn, som innebærer at det skal mer til for at maktutøvelsen overfor barn skal bli vurdert som forholdsmessig. Et skjerpet krav til forholdsmessighetsvurdering har også betydning for hvilke typer maktmidler politiet kan bruke overfor barn, og i hvilke situasjoner.

Makt skal som hovedregel bare benyttes overfor barn når:

- det er strengt nødvendig
- alle andre virkemidler er forsøkt, men også har vist seg utilstrekkelige
- formålet med maktbruken er å forhindre umiddelbar skade på barnet eller andre

Adgangen til maktbruk vil særlig bero på behovet for makt, barnets alder, helsesituasjon og barnets sårbarhet for øvrig.

NIM mener en liknende presisering i punkt 4.2.1 bør vurderes i de mer konkrete retningslinjene for tilbakelevering av barn, tilpasset de særegenhetene med

---

³⁵ Denne rutinen er ikke offentlig tilgjengelig, men NIM har fått innsyn i denne ved e-post av 15. august 2024.

tvangfullbyrdelse i disse situasjonene. Det er særlig tre premisser som bør ligge til grunn for en slik presisering.

For det første er det nødvendig å presiseres at formålet med maktbruken her er å sikre at familielivet mellom barn og foreldre opprettholdes, i tråd med rettskraftige avgjørelser, i retningslinjene som gjelder særskilt for henting av barn for å tvangfullbyrde avgjørelser er det. At dette er formålet, er en forutsetning for at de spesielle retningslinjene benyttes.

For det andre vil situasjoner der flere voksne er samlet for å hente et barn, være forberedt, og sjeldent skape farlige situasjoner der det er behov for å gripe inn umiddelbart. Derfor bør terskelen for maktbruken være enda høyere. NIM mener den bør reserveres for tilfeller der det er «åpenbart nødvendig», og begrenses til mildere maktbruk i en kortere periode.

For det tredje bør formuleringen om at alle andre virkemidler må være forsøkt før makt benyttes mot barn i denne sammenhengen først og fremst gjelde alle barnesensitive og praktiske tiltak, som å bruke lengre tid for å få med seg barnet frivillig, få med seg noen barnet er trygg på under henting, få psykologisk bistand eller prøve å hente et annet sted. Men det omfatter også en vurdering av om andre formelle virkemidler for å få en part til å rette seg etter en rettskraftig avgjørelse bør benyttes, som tvangsbort og i ytterste konsekvens strafferettslige virkemidler, forutsatt at det er til barnets beste. Det kan også være grunn til å se nærmere på adgangen til å utsette tvangfullbyrdelsen (se punkt 4.3.2).

På denne bakgrunn foreslår NIM at de nasjonale rutingene for tilbakelevering av barn presiserer følgende når det gjelder bruk av makt mot barn ved tvangsgjennomføringen:

Det er viktig å huske på at tvangfullbyrdelsen skal foregå så hensynsfullt og varsomt som forholdene tillater, jf. tvfbl. § 5-10. Det bør avklares på forhånd hvordan man går frem dersom barnet motsetter seg tilbakeleveringen. Det er viktig å bruke god tid og la barneverntjenesten/barnefaglig medhjelper forsøke å trygge barnet.

Det gjelder et kvalifisert forholdsmessighetskrav ved bruk av makt mot barn, som innebærer at det skal mer til for at maktutøvelsen overfor barn skal bli vurdert som forholdsmessig. Et skjerpet krav til forholdsmessighetsvurdering har også betydning for hvilke typer maktmidler politiet kan bruke overfor barn, og i hvilke situasjoner.

Mildere former for fysisk makt i en kort periode, som å holde barnet kortvarig fast eller lede barnet bort, skal som hovedregel bare benyttes overfor barn når:

- alle andre virkemidler, både andre formelle tiltak og praktiske løsninger for å få meg seg barnet frivillig er forsøkt, men har vist seg utilstrekkelige
- det er åpenbart nødvendig

Adgangen til maktbruk vil særlig bero på behovet for makt, barnets alder, helsesituasjon og barnets sårbarhet for øvrig.

4.4.2 Umulighet (avbrytelse av tvangsfullbyrdelsen)

Politiets *nasjonale rutine for tilbakelevering av barn* presiserer følgende om de rettslige utgangspunktene for deres vurdering av om når tvangsfullbyrdelsen kan avbrytes:

Når retten har bestemt at det skal gjennomføres en tilbakelevering, må namsmannen forholde seg lojalt til dette. Retten skal, så langt det lar seg gjøre, høre barnets mening angående tilbakeleveringen. Dette fremgår både av barneloven og barnebortføringsloven.

Namsmannen har ikke kompetanse til å overprøve domstolens avgjørelse. Imidlertid tilsier barnelovens generelle henvisning til tvangsfullbyrdesloven kapittel 13, at namsmannen kan bli nødt til å vurdere om tilbakelevering er umulig, jf. barneloven § 65 første ledd og barnebortføringsloven § 18 (1), jf. tvfbl. § 13-8.

Dette betyr at etter gjeldende rett må namsmannen vurdere om tvangsfullbyrdelsen bør avbrytes fordi det er «umulig». Som nevnt over, er umulighetskriteriet allerede i dag ment å åpne for dynamisk rettsutvikling av når tilbakeføring ved makt vil være umulig. NIM vil i dette punktet se nærmere på muligheten for å beskrive umulighetskriteriet i politiets *nasjonale rutine for tilbakelevering av barn* på en måte som bedre ivaretar barns rettigheter.

Politiets *nasjonale rutine for tilbakelevering av barn* punkt 4.2.2 diskuterer umulighet og avbrytelse av tvangsfullbyrdelsen på følgende måte:

Rettspraksis viser at umulighetsvilkåret har vært vurdert ved tilbakelevering av barn, jf. Rt.1993 s.948. I saken hadde retten besluttet tilbakelevering til mor, etter at far ikke hadde levert barnet tilbake etter endt samvær. Far viste til at tilbakelevering var umulig. Gutten hadde motsatt seg tilbakeføring og retten var enig i at tilbakeføring med makt ville være uheldig, men kunne ikke se at gutten ville få *alvorlige psykiske problemer av tilbakeføringen*.

Lagmannsretten fremhevet at guttens problemer kunne begrenses ved at far ”aktivt og lojalt følger opp sin plikt til å sørge for at gutten vender tilbake til

moren". Høyesteretts kjæremålsutvalg kunne ikke se at lagmannsretten hadde tolket loven feil, når den la til grunn at *tilbakelevering var mulig*.

Vilkåret "umulig" er lovfestet i tvfbl. § 13-8 annet ledd for tvangsmulkt, og er utdypet i barneloven § 65 annet ledd som gjelder tvangsmulkt i samværssakene. *Ordet "umulig" tilsier at det skal svært mye til for at en forretning ikke kan gjennomføres. Dersom det konstateres umulighet vil konsekvensen være at det ikke er grunnlag for tvangsfullbyrdelse*. Dette tilsier i seg selv at terskelen for å konstatere umulighet er høy [...]

I tilbakeleveringssakene vil det nettopp være en slik illojal handling som medfører at namsmannen må gjennomføre tilbakeleveringen ved tvang. Når forelderer ikke retter seg etter avgjørelsen fra retten eller annen myndighet, vil man *i mindre grad kunne legge vekt på at barnet motsetter seg tilbakeføringen*. Dette fordi forelderens motvilje kan smitte over på barnet.

Når tilbakelevering skjer ved tvang, ligger det i *sakens natur at dette kan være en stor påkjenning for barnet, uten at dette automatisk kan føre til at det foreligger umulighet*. Tilbakelevering ved tvang er noe annet enn inndrivelse av tvangsmulkt, og vurderingen vil derfor bli noe annerledes.

Det må antas at umulighet i tilbakeleveringssakene først og fremst vil være aktuelt der forholdene i saken har forandret seg vesentlig siden domstolen foretok sin behandling, eller der namsmannen oppdager forhold som helt ukjent for domstolen. Er avgjørelsen avsagt i kort tid før gjennomføringen uten at forholdene har endret seg i vesentlig grad, har namsmannen, som en klar hovedregel, *plikt til å gjennomføre tilbakeleveringen*. (vår utheving)

NIM mener retningslinjene i større grad må gi uttrykk for at namsmannen *løpende og selvstendig* må vurdere å avbryte tvangsfullbyrdelsen ved henting av hensyn til barnet dersom det viser seg at det er *umulig* fordi det ikke kan gjennomføres på måter som ivaretar barnets selvstendige rettigheter. Selv om terskelen for å avbryte er lik for retten og for namsmannen («umulig»), ligger det i sakens natur at namsmannen ofte vil oppdage forhold ved hentingssituasjonen som ikke nødvendigvis domstolen kjenner til. Namsmannen må forholde seg til den konkrete situasjonen og hvordan barnet fremstår i den aktuelle situasjonen. NIM mener dermed at retningslinjene tidligere bør gi uttrykk for at vurderingen namsmannen må gjøre er basert på et annet beslutningsgrunnlag enn det domstolen har, og i større grad legge opp til selvstendige vurderinger basert på øyeblikksbildet. For selv om tvangsfullbyrdelsen utsettes eller avbrytes, vil myndighetene og forelderer ha andre virkemidler som kan bidra til å gjennomføre rettens avgjørelse om fast bosted eller foreldreansvar (se punkt 4.1).

NIM mener også at terskelen for å avbryte henting fremstår for høy, i lys av barnets rettigheter og skrankene for bruk av makt overfor mindreårige. Eldre rettspraksis, som namsmannen bygger på i sine retningslinjer, tilsier at *tilbakeføring* med makt kun anses som «umulig» hvis barnet vil kunne få «alvorlige psykiske problemer av tilbakeføringen».³⁶ Samtidig har departementet som nevnt understreket at umulighetskriteriet kan endre seg i tråd med rettsutviklingen. FNs barnekonvensjon ble inntatt i menneskerettsloven av 1999, og rettskildebildet har endret seg. I en nyere sak fra 2010, aksepterte Høyesterett at tvangsfullbyrdelse av en avgjørelse om samværsrett anses umulig der «det er sannsynliggjort at det er en reell risiko for at barnet skal bli utsatt for seksuelle overgrep».³⁷

NIM mener at terskelen hvor tilbakeføring først skal avbrytes dersom barnet kan få «alvorlige psykiske problemer av tilbakeføringen» er for høy og ikke i tilstrekkelig grad beskytter barnet mot psykisk vold, jfr. barnekonvensjonen artikkel 19. Etter NIMs syn bør terskelen for å avbryte gjennomføringen være lavere, f.eks. slik at det er tilstrekkelig at det er en risiko for at tilbakeføringen kan føre til psykisk eller fysisk skade for barnet. Dette samsvarer også bedre med ordlyden i barneloven § 65 tredje ledd, selv om denne ikke tar sikte på risikoen for skade under selve tilbakeføringen.

Rettspraksis tyder på at barnets synspunkter kun vil tillegges vekt hvis domstolene vurderer at foreldrene har forhold seg lojalt til rettens avgjørelse.³⁸ Retningslinjene viser til dette og skriver at «man i mindre grad vil kunne legge vekt på at barnet motsetter seg tilbakeføringen» når foreldre ikke retter seg etter avgjørelsen fra retten. NIM mener dette er en for kategorisk uttalelse som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar barnets rett til å gi fritt uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som berører dem, jfr. barnekonvensjonen artikkel 12, der partene har forpliktet seg til å «tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet». Tidligere leder av FNs barnekomité, Kirsten Sandberg, har uttalt følgende:

Hvis barnets syn er gitt under press, vil vekten være mindre. At barnet befinner seg i en lojalitetskonflikt, for eksempel mellom mor og far, kan også redusere vekten. Men i noen tilfeller vil barnets mening likevel være sterk og dyptfølt, og konsekvensene av dette må vurderes konkret.³⁹

Uavhengig av om foreldrene har opptrådt illojalt og motviljen har smittet over på barnet eller ikke, er barnets opplevelse av situasjonen noe myndighetene konkret

---

³⁶ Rt.1993 s.948. Se også Rt. 1970 s. 703 U, 1997 s. 1557 U og 1999 s. 1815 U.

³⁷ Rt-2010-1528 avsn. 14.

³⁸ Se bl.a. Rt. 1963 s. 1389 U; Rt. 1989 s. 489 U.

³⁹ Kirsten Sandberg «Barns rett til å bli hørt» i *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*, Njål Høstmælingen (red.), m.fl. 5. utgave (Oslo: Universitetsforlaget, 2024) s. 131.

må vurdere hvordan man skal vektlegge, ettersom dette er sentralt for vurderingen av om barnet kan bli skadelidende av maktbruk under tilbakeføringen.

På denne bakgrunn foreslår NIM at de nasjonale rutingene for tilbakelevering av barn presiserer følgende når det gjelder vurderingen om å avbryte tvangsgjennomføringen:

Namsmannen må løpende og selvstendig vurdere om tvangsfyllbyrdelsen ved henting bør avbrytes av hensyn til barnets beste. Henting må anses umulig dersom det er en risiko for at tilbakeføringen kan føre til psykisk eller fysisk skade for barnet. Et sentralt moment i denne vurderingen er om, og eventuelt hvor sterkt, barnet motsetter seg tilbakeleveringen.

NIM er tilgjengelig for dialog om og bistand med dette temaet dersom det er ønskelig.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad

Direktør

Hannah Brænden

Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.